

İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Beklenti Ve Sorunları

Doç.Dr. M. Ali KİRMAN*
Yrd.Doç.Dr. Halil APAYDIN**

Özet:

Üniversite gençliğinin çok sayıda beklenti ve problemi vardır. Bu makalede, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencileri örneğinde üniversite gençliğini beklentileri ve sorunları yazarların gözlemleri, anket yoluyla elde ettikleri veriler ve bazı derinlemesine gözlemler ışığında ele alınacaktır. Söz konusu öğrencilerin bir dizi sosyal, ekonomik ve kültürel problemleri olmakla birlikte en önemlisi barınma sorunudur. Bir diğeri ise, seküler dünya görüşü içerisinde kendilerini tanımlama noktasında yaşadıkları dönüşüm sürecidir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite gençliği, üniversite öğrencisi, İlahiyat Fakültesi öğrencileri, öğrencilerin beklenti ve sorunları, eğitimin dönüştürücü gücü

Abstract

University youth have a lot of problems. This article attempts to describe the problems and expectations of undergraduate in the case of Faculty of Theology in the University of Kahramanmaraş. Authors will explain some observations and data that obtained by the questionnaire. But they have also used technique of deep interview. These students have a set of social, economic and cultural problems. Their primary problem is with accommodation. They also have been in the process of transformation in defining their places within a secular worldview.

Key Words: University youth, undergraduate, students of Faculty of Theology, problems and expectations of students, transformative role of education

* KSÜ İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

** KSÜ İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

1. Giriş

Üniversite gençliği genel olarak 18-25 yaş grubunu oluşturan ve kendine özgü kültürü olan bir toplumsal kesim olarak tanımlanır. Bilindiği gibi gençlik dönemi, bireylerin biyolojik ve duygusal gelişim süreçlerindeki değişikliklerle başlayan, cinsel ve psiko-sosyal olgunluğa doğru gelişmesi ile sürek bireyin bağımsızlığını ve sosyal üretkenliğini kazandığı belirlenmemiş bir zamanda sona eren kronolojik bir dönemdir. Bu döneme hızlı fiziksel ve sosyal değişimler eşlik eder. Bir diğer ifadeyle, gençler bir yandan hızlı biyolojik ve fiziksel değişimler yaşarlarken, bir yandan da zihinsel gelişme süreci içerisinde bulunurlar. Bu bağlamda formel eğitim ve öğretim sürecinin son evresinde olmaları itibariyle araştırmacı ve sorgulayıcı, fakat oldukça hassas ve kırılğan bir yapıya sahip oldukları için haksızlıklara karşı son derece duyarlı bir tipi temsil eden üniversite gençliğinin sağlıklı ve kaliteli bir eğitimle yetiştirilmesi toplumların gelecekları açısından oldukça büyük bir önem arz etmektedir. Zira, üniversite gençliğinin toplumun en duyarlı ve en dinamik kesimi olmaları itibariyle içinde buldukları toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik şartlarından ve sorunlarından ziyadesiyle etkilendiği bilinmektedir.

Gençliğin sorunlarını geleneksel ve güncel olmak üzere ikiye ayıran bir sosyolog, psiko-fizyolojik, cinsel, ekonomik, eğitim, aile içi ve kuşaklar arası çatışma, ideolojik sapma, işsizlik ve istihdam, barınma, beslenme ve sağlık sorunlarını ilk kategoride zikrederken, yaşanan toplumsal değişmeye bağlı olarak gelişen değerlerin zayıflaması, kimlik bunalımı, yabancılaşma ve yalnızlık, gelecek korkusu, özgürlük, stres, şartlandırılma gibi sorunları da ikinci kategoriye yerleştirir (Doğan 1991:566). Türkiye’de gençleri ve ailelerini etkileyen en önemli sorunlarından birini, “iyi bir eğitim almak” ya da sorunu günlük dile indirgeyecek olursak “üniversiteye girmek” şeklinde ifade etmek mümkündür. Türkiye’de her yıl milyonlarca genç üniversiteye girmek için uzun bir hazırlık döneminden geç-

mektedir. Kuşkusuz bu gençlerin anne babaları da, çocuklarının son derece doğal olan bu taleplerini karşılamak için büyük bir çaba sarf etmektedir. Ancak sorunlar üniversiteyi kazanınca kendiliğinden çözülmüş olmuyor. Zira gençlerin yüksek öğrenimleri boyunca daha farklı sorunlarla mücadele etmek zorunda kaldıkları bilinmektedir. Belki daha da önemlisi, üniversite eğitimi tamamlandığında iyi bir kariyer ve gelir imkânına kavuşup kavuşmama gençleri zihnen çok daha meşgul etmektedir. Ayrıca üniversiteye başlamadan önce gelişim döneminin etkisiyle oluşan idealist anlayış yerini daha realist bir tutum bırakmaktadır. Oldukça hayatî olan bu konular sosyal bir realite olarak Türk toplumun hemen her kesimini ilgilendirdiği kadar özellikle aileler ve gençler üzerinde son derece kalıcı psikolojik etkilerde de bulunmaktadır. Dolayısıyla son derece güncel olan bu konular ve sorunlar bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Üniversite gençliği üzerinde çalışma yapmak ve onların sorunlarını, düşünce ve beklentilerini tespit etmek, içinde bulunulan toplumun hem mevcut durumunun hem de geleceğinin daha iyi anlaşılması açısından büyük önem taşımaktadır. Üniversite gençliğinin sorunları ve beklentilerini İlahiyat Fakültesi örneğinde incelemek amacıyla yapılmış olan bu araştırmanın amacı, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin kendilerini nasıl tanımladıklarını belirleyerek, yaşadıkları dinî, sosyal ve psikolojik problemlerini ve gelecek beklentilerini tespit ederek bu beklenti ve problemlerin karşılanması ve çözümüne öneriler getirmektir.

2. Metodoloji

İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin kendilerini nasıl tanımladıklarını, yaşadıkları dinî, sosyal ve psikolojik problemlerini ve gelecek beklentilerini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmada daha ziyade nicel araştırma teknikleri kullanılmıştır. Örneklem grubu Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinden oluşan bu araştırmada esas

olarak alınan veriler, 2003-2004 eğitim ve öğretim yılında öğrenimlerini sürdüren öğrencilere uygulanan ankete dayanmaktadır. Anket soruları daha çok okul, aile ve arkadaş çevresi ile sınırlı tutulmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte nicel araştırma yöntemlerinin genel rahatsızlığını ortadan kaldırmak amacıyla söz konusu Fakültenin elemanlarından olan araştırmacıların, uzun bir süreden beri öğrenci danışmanlığı yapmaları ve alanları gereği bir anlamda öğrencilerin sosyolojik ve psikolojik sorunlarına yardımcı olmaları nedeniyle sahip oldukları zengin deneyim ve gözlemlere de başvurulmuştur. Bununla da yetinilmeyip bazı öğrencilerle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca araştırmada İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin muhtemel beklenti ve sorunları belirlenirken daha önceden yapılmış çeşitli örnek araştırmalardan yararlanılmış ve elde edilen veriler bu araştırmaların sonuçlarıyla karşılaştırılmıştır.

3. Kişisel Bilgiler

3.1. Cinsiyet Durumu

Tablo-1: Deneklerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Evren	%	Örneklem	%
Bayan	55	46.6	45	49.5
Bay	63	53.4	46	50.5
Toplam	118	100	91	100

Tablo-1'de görüldüğü gibi araştırmanın örnekleme % 50.5 erkek ve % 49.5 bayanlardan oluşmaktadır. Araştırmanın evreni olan K.S.Ü. İlahiyat Fakültesi'nde 2003-04 eğitim ve öğretim yılında 118 öğrenci olmasına rağmen örneklem grup 91 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma evrenine dâhil olan ancak örnekleme de yer almayan öğrenciler anket uygulamasının yapıldığı gün derslere gelmeyen öğrencilerdir. Anket uygulanamayan deneklerin bir kısmı da ders tekrarı yapmakta olup, devam zorunluluğu olmayan öğrencilerdir. Ayrıca iki öğrenci anket formunu eksik doldurdukları için onların doldurduğu anket formları değerlendirme dışı tutulmuştur. Bir öğrenci de anket formunu geliş-güzel doldurduğu için anket

formu değerlendirmeye alınmamıştır.

3.2. Yaş Durumu

Tablo-2: Deneklerin Yaşlara Göre Dağılımı

Yaş	n	%
18-19	17	18.7
20-21	37	40.7
22-23	31	34.1
24 ve yukarı	6	6.6
Toplam	91	100

Tablo-2’de görüldüğü gibi deneklerin yaşlara göre dağılımında en yüksek oran % 40.7 ile 20-21 yaş grubuna aittir. Bunu; % 34.1 ile 22-23 yaş grubu, % 18.7 ile 18-19 yaş grubu ve % 6.6 ile 24 ve yukarı yaş grubu takip etmektedir. Bu dağılıma göre öğrencilerin öğrenim durumları ile yaşları arasında bir uygunluğun olduğu söylenebilir.

3.3. Sınıf Durumu

Tablo-3:Deneklerin Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıf	n	%
1	21	23.1
2	23	25.3
3	24	26.4
4	23	25.3
Toplam	91	100

Tablo-3’te görüldüğü gibi deneklerin sınıflara göre dağılımı bir birine yakın oranlara sahiptir. Bu durum, Y.Ö.K. tarafından belirlenen kontenjanların standart olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda K.S.Ü. İlahiyat Fakültesi’ne tanınan kontenjanlar 20 ila 30 arasında değişmektedir. Kontenjanlara bağlı olarak da sınıfların örneklemdaki temsilleri birbirine yakındır. Üçüncü sınıflar % 26.4 ile en yüksek orana sahiptir. Bu durum, daha ziyade bazı öğrencilerin okulu uzatmasından kaynaklanmaktadır. Üçüncü sınıfları % 25.3 ile 2 ve 4. sınıflar, onları da % 23.1 ile 1. sınıf öğrencileri takip etmektedir.

3.4. Fakülte Öncesi En Çok İkamet Edilen Yer

Tablo-4’te deneklerin üniversiteye başlamadan önce ya-

şamlarını en çok geçirdikleri yere göre dağılımları gösterilmiştir.

Tablo-4: Deneklerin Üniversiteye Gelmeden Önce En Uzun Süre İkamet Edilen Yere Göre Dağılımı

Kalınan Yer	n	%
Köy-Kasaba	6	6.6
İlçe	37	40.7
İl	32	35.1
Büyükşehir	16	17.6
Toplam	91	100

Tablo-4'te görüldüğü gibi deneklerin üniversiteye başlamadan önce yaşamlarını en çok geçirdikleri yere göre dağılımlarında en yüksek oran (% 40.7), ilçe merkezi olarak belirtilmektedir. Bunu % 35.2 ile İl, % 17.6 ile büyükşehir ve % 6.6 ile köy-kasaba takip etmektedir. Bu oranlara bakacak olursak köy-kasaba ve ilçenin oranları ile (% 47.3) il ve büyükşehir oranları (% 52.7) birbirine yakın durmaktadır.

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 1. sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada da deneklerin ailelerinin ikamet ettikleri yerlerle ilgili oranlar şöyledir: % 39.8 ilçe/nahiye, % 20.9 köy, % 20.3 şehir (il), % 17.1 büyükşehir ve % 1.9 yurtdışı (Ay 2000:228). Bu verilerle bizim elde ettiğimiz verilerimiz arasında özellikle köy ve şehir seçeneklerinde farklılaşma olduğu görülmektedir.

3.5. Halen Barınılan Yer

Tablo-5'te de görüldüğü gibi deneklerin halen barındıkları yerlere göre dağılımlarına baktığımızda % 54.9 ile "arkadaşlarla tuttuğumuz evde" diyenlerin oranının diğer yerlerde kalanların oranından daha yüksek olduğu gözükmektedir. Ailesinin yanında kalanların oranı % 20.9, özel yurttaki kalanlar % 15.4, diğer seçeneğini belirtenler % 3.3, akraba yanında ve kredi-yurtlar kurumu yurtlarında kalanlar % 2.2'şer ve ailemin kiraladığı evde diyen % 1.1'dir. Bu oranlara baktığımızda K.S.Ü. İlahiyat Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin çoğunluğunun (% 79.1) Kahramanmaraş il merkezinin dışından

olduğunu söyleyebiliriz. Kahramanmaraş merkezden olanların da çoğunluğu bayan öğrencilerden oluşmaktadır.

Tablo-5: Deneklerin Barındıkları Yerlere Göre Dağılımı

Barındığı Yer	n	%
Ailemin yanında	19	20.9
Ailemin kiraladığı evde	1	1.1
Akraba yanında	2	2.2
Yurt-Kur Yurdunda	2	2.2
Arkadaşlarla tuttuğumuz evde	50	54.9
Özel yurttta	14	15.4
Diğer	3	3.3
Toplam	91	100

KSÜ öğrencileri üzerinde yapılan bir başka araştırmada öğrencilerin barınma yerleri ile ilgili soruya şu cevaplar alınmıştır: Arkadaşlarıyla evde kalanlar % 31.7, ailesiyle kalanlar % 25.1, Kredi-Yurtlar Kurumuna ait öğrenci yurtlarında kalanlar % 25.1, özel bir yurttta kalanlar % 11.1, akraba evinde kalanlar % 2.9, yalnız başına bir evde kalanlar % 1.6. (Kır 2000:48-9).

Deneklerle araştırmacıların farklı zamanlarda yaptıkları görüşmelerde barınma sorununun Kahramanmaraş'ta büyük bir problem olduğu dile getirilmiştir. Araştırmada ulaşılan bilgiler de bunu teyit eder niteliktedir. Örneğin, arkadaşları ile tuttukları evlerde kaldıklarını belirten deneklerin oranı (% 54.9) çok yüksektir. Barınmak için Kredi-Yurtlar Kurumuna ait öğrenci yurtlarının yetersiz kalması, öğrencileri barınma konusunda farklı arayışlara itmiş ve bu arayışta “kendi tuttukları evde barınma” ağırlık kazanmıştır. Bu çerçevede üniversite öğrencilerinin önemli bir kısmı dinî cemaatlerin organize ettiği evlerde barınma ihtiyaçlarını karşılamak durumunda kalmaktadır. Nitekim üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada (Çifçi 2003) üniversite gençliğini dinî cemaatlere yönelten faktörler arasında barınma sorununa işaret edilmektedir.

4. Bulgular ve Yorum

4.1. Eğitimle İlgili Sorun ve Beklentiler

4.1.1. Ders Çalışma Disiplini

Deneklere, düzenli ders çalışma alışkanlıklarının olup olmadığını öğrenmek için sorulan soruya verdikleri cevapların basit yüzde oranları Tablo-6'da gösterilmiştir. Buna göre deneklerin % 33.0'ü ara-sıra, % 26.4'nün zorunlu oldukça, % 20.9'unun düzenli, % 16.5'inin çok düzensiz ve % 3.3'ünün çok düzenli ders çalıştıklarını görmekteyiz.

Tablo-6: Deneklerin Derslerine Düzenli Çalışıp-Çalışmadıklarına Göre Dağılım

Düzenli Çalışma Durumu	n	%
Çok düzenli çalışıyorum	3	3.3
Düzenli çalışıyorum	19	20.9
Ara-sıra çalışıyorum	30	33.0
Zorunlu oldukça çalışıyorum	24	26.4
Çok düzensiz çalışıyorum	15	16.5
Toplam	91	100

Tablo-6'da yer alan verilere göre öğrencilerin sistemli ders çalışma alışkanlığı içerisinde olmadıkları anlaşılmaktadır. Düzenli ders çalışma alışkanlığının olmama nedeni farklı faktörler açısından değerlendirilebilir. Bu faktörlerden birincisi, genel olarak ders çalışma alışkanlığının bir iç disiplin olarak temel eğitim-öğretim faaliyetlerinin başlangıcından itibaren kazandırılmamasıdır. İkinci neden olarak da, öğrencilerin içinde buldukları motivasyon eksikliği düşünülebilir. kendileriyle yapılan çeşitli görüşmelerde öğrenciler, bu motivasyon eksikliğinin temel gerekçesi olarak "gelecek endişesi"ni vurgulamışlardır. Anlaşılan yükseköğrenimi tamamlayınca bir meslek edinememe endişesi kendini, her şeye boş verme biçimindeki ruhsal çözülme olarak göstermektedir. Bu konuda hiç şüphesiz Fakülte idarecilerine ve öğretim üyelerine büyük görev düşmektedir. Özellikle öğrencilerin meslek edinme kaygısı taşıma süreci, öğretmen yetiştiren fakültelerin yeniden yapılandırılmaları ile başlayan tezsiz yüksek lisans programlarının uygulamaya girdiği yıldan itibaren kendini hissettirmeye baş-

lamıştır. Bünyesinde öğretmen yetiştirme programı olmayan İlahiyat Fakültelerinden mezun olanların Ankara’da çeşitli kriterlere göre değerlendirilip pek azının öğretmen olabilme şansına sahip olması bu yöndeki kaygıların daha da artmasına neden olmuş olabilir. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde kendilerine gerek alan bilgisi ve gerekse yabancı dil ve bilgisayar konusunda bilgi ve becerilerini artırma yönünde tavsiyelerde bulunulmuştur.

4.1.2. Başarılı Olunan Bölüm Algısı

Deneklerin İlahiyat Fakültesi’nde okudukları derslerin bölümlerine göre kendilerini hangi bölümde daha başarılı gördükleri ile ilgili kanaatlerinin araştırıldığı soruya verdikleri cevap Tablo-7’de gösterilmiştir.

Tablo-7: Deneklerin Fakültede En Başarılı Oldukları Bölüm Algılarına Göre Dağılımı

Fakültede En Başarılı Oldukları Bölüm Algıları	n	%
Temel İslam Bilimleri	51	56.0
Felsefe ve Din Bilimleri	25	27.5
İslam Tarihi ve Sanatları	15	16.5
Toplam	91	100

Tablo-7’de, deneklerin İlahiyat Fakültesinde hangi bölüm derslerinde daha başarılı oldukları ile ilgili değerlendirmeleri yer almaktadır. Deneklerin % 56.0’sı kendini Temel İslam Bilimleri derslerinde kendilerini daha başarılı bulurken, Felsefe ve Din Bilimleri’nde kendilerini başarılı bulanların oranı % 27.5’tir. İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü derslerinde kendilerini başarılı bulan deneklerin oranı ise % 16.5’tir.

Özne olma veya seküler tercihte bulunma şeklinde açığa vurulan bazı tutum ve davranışlar sergileyen öğrencilerin Felsefe, Sosyoloji, Psikoloji gibi alanlara karşı daha ilgili ve dolayısıyla bu alanlarda daha başarılı olmaları veya en azından Temel İslam Bilimleri bölümü ile Felsefe ve Din Bilimleri bölümüne aynı veya yakın düzeyde bir ilginin gösterilmesi bekle-

nirdi. Ancak Tablo-7’de elde edilen sonuçlar, aslında İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin içinde bulunduğu şartların ağırlığını açıkça göstermektedir. Zira başarılı olmak istediklerini ifade eden öğrencilerin aslında kendilerini çok yönlü yetiştirmek zorunda oldukları, ancak İlahiyat Fakültesi programının son derece yoğun bir özveri ile çalışmayı gerektirdiği açıktır. Nitekim kendileriyle yaptığımız görüşme ve sohbetlerde öğrenciler yüklenmiş oldukları ağır sorumluluğu kendi terminolojileriyle “hem dinî hem dünyevî bilgilerle donatmaları” gerektiğini ifade etmişlerdir. Üçüncü sınıftan bir öğrenci de, “kendilerini çok yönlü yetiştirmeleri gerektiğinin bilincinde olduklarını, ancak günümüz şartlarında eğitimin ve insana yapılan yatırımın ciddi miktarlarda yatırıma ihtiyaç duyduğunu” belirtmiştir. Bu ifadeler öğrencilerin düşünce ve davranışları arasında belli oranda bir açıklığın göstergesi olarak değerlendirilebilir.

4.1.3. Öğretim Elemanlarının Kendileri İle İlgilenme Algısı

Genel olarak eğitim öğretim faaliyetlerinde sağlıklı bir öğretmen-öğrenci ilişkisi beklenir. Bu beklenti, verilen öğretimin hedefine ulaşmasında en önemli faktörlerden biridir. Bunun için öğrencilerin öğretim elemanlarını nasıl algıladıkları önemlidir. Bunu öğrenmek için sorulan soruya deneklerin verdikleri cevapların basit yüzde oranları Tablo-8’de gösterilmiştir.

Tablo-8: Deneklerin Öğretim Elemanlarının Kendilerine Karşı Tutumlarını Nasıl Değerlendirdiklerine Göre Dağılım

Öğretim Elemanlarının Öğrencilere Karşı Tutumlarının Algı Durumu	n	%
Çok ilgili	7	7.7
İlgili	20	22.0
Biraz ilgili	39	42.9
Genellikle ilgisiz	14	15.4
Tamamen ilgisiz	-	0.0
Başka	11	12.1
Toplam	91	100

Tablo-8’de deneklerin öğretim elemanlarının kendileri ile

ilgili olup-olmadıkları ile ilgili değerlendirmeleri yer almaktadır. Buna göre deneklerin % 42.9'u öğretim elemanlarını kendileri ile "biraz ilgili", % 22.0'si "ilgili", % 7.7'si "çok ilgili", % 15.4'ü ise "genellikle ilgisiz" bulmaktadır. % 12.1'i ise "başka" seçeneğinde bu konu ile ilgili düşüncelerini belirtmişlerdir. Başka seçeneğini işaretleyen deneklerin bu seçenekte belirttikleri düşünceleri şudur: öğretim elemanına göre ilgili olma durumu değişmektedir. Bazısı çok ilgili iken bazısı daha az ya da hiç ilgisiz olabilmektedir şeklinde ifade edilmiştir. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Usta 2001:190-1)

4.1.4. Sorunlarla İlgili Öğretim Elemanları İle Görüşme

Deneklerin hangi konularda veya sorunlarla ilgili olarak öğretim elemanları ile görüşme durumlarını ölçmek için sorulan soruya verdikleri cevapların basit yüzde oranları Tablo-9'da gösterilmiştir.

Tablo-9: Deneklerin Sorunlarıyla İlgili Öğretim Elemanlarıyla Ders Dışında Görüşme Durumlarına Göre Dağılım

Sorunlarla İlgili Öğretim Elemanlarıyla Görüşme	n	%
Hiç görüşmüyorum	56	61.5
Aile sorunlarıyla ilgili	-	0.0
Toplum ve dünya sorunlarıyla ilgili	5	5.5
Para kazanma ve iş bulma konuları ile ilgili	-	0.0
Boş zamanları değerlendirme ile ilgili	7	7.7
Her konuda görüşüyorum	10	11.0
Başka	13	14.3
Toplam	91	100

Tablo-9'da da gösterildiği gibi, deneklerin % 61.5'inin ders dışında öğretim elemanlarına sorunlarını götürmediklerini görmekteyiz. Deneklerin öğretim elemanları ile hangi konuda ve hangi oranda görüşme yaptıkları ile ilgili dağılım ise şöyledir: % 14.3'ü "başka" seçeneğinde dile getirdikleri konularda,

% 11.0'nin her konuda, % 7.7'sinin boş zamanları değerlendirme konusunda, % 5.5'inin ise toplum ve dünya sorunları ile ilgili öğretim elemanları ile görüştiklerini belirtmişlerdir.

Bu veriler, deneklerin öğretim elemanları ile ders dışında fazla görüşmediklerini ortaya koymaktadır. Bu durumun çeşitli sebepleri olabilir. İlki, Tablo-9'da yer alan konularla ilgili olarak derslerdeki görüşmeler yeterli görülüyor olabilir. İkincisi ise, öğretim üyelerinin bir kısmı, bilimsel çalışmalar ve araştırmalar yapmayı, lisansüstü derslerine girmeyi, öğrencilere rehberlik yapmaya tercih edebilirler (Rosovsky 2000:81). Bir diğer faktör de, araştırmanın yapıldığı dönemde Fakülteye özgü olarak ortaya çıkan problem de öğretim elemanlarının yaşadıkları fizikî mekân darlığıdır. Her öğretim elemanının kendine ait odası olmadığı için öğrencilerin rahat görüşme imkânı bulamamaları söz konusudur. Öğrencilerle yapılan birebir görüşmelerde bu durumun daha etkili olduğunu ifade edilmiştir.

4.1.5. Formel Eğitimin Önemini Algılama Düzeyi

Deneklere fakültede aldıkları eğitimin, dolayısıyla da başarının gelecek için önemli olup-olmadığı sorulmuş ve verdikleri cevaplara ilişkin basit yüzde oranlar Tablo-10'da gösterilmiştir.

Tablo-10: Deneklerin Fakültedeki Başarıyı Gelecek İçin Önemli Bulup-Bulmadıklarına Göre Dağılımı

Fakültedeki Başarının Gelecek İçin Önem Derecesi	n	%
Çok önemli	23	25.3
Önemli	33	36.3
Orta derecede önemli	22	24.2
Pek önemli sayılmaz	8	8.8
Hiç önemli değil	5	5.5
Toplam	91	100

Tablo-10'da, deneklerin fakültedeki başarıyı gelecek için önemli bulup-bulmadıkları yer almaktadır. Buna göre, "önemli" bulanlar % 36.3, "çok önemli" bulanlar % 25.3, "orta derecede önemli" bulanlar % 24.2, "pek önemli bulmayan" ve "hiç önemli bulmayanlar" ise % 14.3'tür.

Fakülteadaki başarının gelecek için önemli olup-olmadığı algısı, öğrencilerin mesleki yeterlilik konusunda yeterince güdülendiklerini göstermektedir. Ayrıca tezli yüksek lisans veya öğretmenlik hakkı için tezsiz yüksek lisans programlarına girerken diploma not ortalamasının da belli oranda etkili olması, öğrencilerin Fakülteadaki eğitimi daha fazla ciddiye almalarında etkili olmaktadır denilebilir.

4.3.6. Boş Zaman Değerlendirme Biçimleri

Geleneksel toplumdan sanayi toplumuna doğru gerçekleşen değişme sürecinde insanların daha fazla boş zamanı olmaya başlamıştır (Erkal 1998:305-6). Sosyoloji literatüründe “boş zaman” veya “serbest zaman” kavramıyla, fizyolojik, ailevi veya profesyonel faaliyetlerin dışında kalan, tamamen bireyin tercihine bağlı olarak tek başına veya grup halinde zevk almak amacıyla yapılan eğlendirici ve dinlendirici faaliyetler anlaşılır (Arslantürk ve Amman 2000:419). Modernleşmeyle birlikte boş zaman değerlendirme ve eğlence kültürü büyük önem ve çeşitlilik kazanmaya başlamıştır. Modern insanın tüketim ve eğlence kalıplarında önemli değişiklikler olmuştur (Kirman 2004).

Araştırmaya katılan deneklerin % 59.3’ü yeterli boş zamanlarının olduğunu belirtirken, % 40.7’i yeterli boş zamanı olmadığını ifade etmişlerdir. Ancak araştırmada deneklere sadece boş zamanları olup-olmadığının sorulmasıyla yetinilmemiş ve boş zamanlarını ne tür etkinliklerle değerlendirdikleri ve bu değerlendirmelerde en çok üç faktörün ne olduğu sorulmuştur. İlgili soruya verilen cevapların basit yüzde oranlarına ait bilgiler Tablo-11’de gösterilmiştir.

Tablo-11’de deneklerin boş zamanlarını ne tür etkinliklerle geçirdikleri 1, 2 ve 3. faktör olarak ve toplamdaki tercih edilme sıklıklarına göre gösterilmiştir. Buna göre birinci faktör sıralama oranları şöyledir: % 39.5 “kitap, dergi, gazete okurum”, % 19.8 “müzik dinlerim”, % 16.5 “ders çalışırım”, % 14.3 “arkadaşlarımı ziyaret ederim”, % 2.2 “sinemaya ve tiyatroya giderim”, % 2.2 “başka”, % 2.2 “boş”, % 1.1 “spor yaparım”, % 1.1 “el işleri (örgü, nakış vb.) yaparım” ve % 1.1 “internet

cafeye giderim.”

Tablo-11: Deneklerin Boş Zaman Değerlendirmede Başvurdukları En Önemli Üç Faktöre Göre Dağılımı

Boş Zaman Değerlendirmesi	1	%	2	%	3	%	Toplam tercih S	Toplam tercih %
Müzik dinlerim	18	19.8	13	14.3	19	20.8	50	18.3
Kitap, dergi, gazete okurum	36	39.5	17	18.7	12	13.2	65	23.8
Kahvehaneye giderim	-	0.0	1	1.1	2	2.2	3	1.1
İnternet Cafeye giderim	1	1.1	1	1.1	3	3.3	5	1.8
Ders çalışırım	15	16.5	14	15.4	11	12.1	40	14.7
Arkadaşlarımı ziyaret ederim	13	14.3	18	19.7	13	14.3	44	16.1
Sinemaya ve tiyatroya giderim	2	2.2	3	3.3	4	4.4	9	3.3
Spor yaparım	1	1.1	10	11.0	9	9.9	20	7.3
El işleri (örgü, dikiş vb) yaparım	1	1.1	2	2.2	5	5.5	8	2.9
Başka	2	2.2	1	1.1	4	4.4	7	2.6
Boş	2	2.2	11	12.1	9	9.9	22	8.1
Toplam	91	100	91	100	91	100	273	100

İkinci faktör sıralama oranları ise şöyledir: % 19.7 “arkadaşlarımı ziyaret ederim”, % 18.7 “kitap, dergi, gazete okurum”, % 15.4 “ders çalışırım”, % 14.3 “müzik dinlerim”, % 12.1 “boş”, % 11.0 “spor yaparım”, % 3.3 “sinemaya ve tiyatroya giderim”, % 2.2 “el işleri (örgü, dikiş vb.) yaparım”, % 1.1 “internet cafeye giderim” ve % 1.1 “başka”.

Üçüncü faktör sıralama oranları da şöyledir: % 20.8 “müzik dinlerim”, % 14.3 “arkadaşları ziyarete giderim”, % 13.2 “kitap, dergi, gazete okurum”, % 12.1 “ders çalışırım”, % 9.9 “spor yaparım”, % 9.9 “boş”, % 5.5 “el işleri (örgü, dikiş vb.) yaparım”, % 4.4 “sinemaya ve tiyatroya giderim”, % 4.4 “başka”, % 3.3 “internet cafeye giderim” ve % 2.2 “kahvehaneye giderim”.

Deneklerin boş zamanlarını değerlendirme biçimlerinin 1, 2, 3. faktör olarak algılamalarının toplamdaki tercih oranlarını belirtecek olursak şöyledir: % 23.8 “kitap, dergi, gazete okurum”, % 18.3 “müzik dinlerim”, % 16.1 “arkadaşları ziyaret

ederim”, % 14.7 “ders çalışırım”, % 8.1 “boş”, % 7.3 “spor yaparım”, % 3.3 “sinemaya ve tiyatroya giderim”, % 2.9 “el işleri (dikiş, nakış vb.) yaparım”, % 2.6 “başka”, % 1.9 “internet cafeye giderim” ve % 1.1 “kahvehaneye giderim”.

İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin boş zaman değerlendirme ile ilgili tercihleri arasında müzik dinleme oranının yüksekliği dikkat çekicidir. Dinin algılanması ve yaşanması noktasında eğlenceye fazla yer verilmeyen, hatta eğlencenin dinen günah kabul edilerek yasaklandığı bir gelenek içerisinde yetişen bu öğrencilerin boş zamanlarda müziğe bu kadar yoğun ilgi duyuyor olmaları, son yıllarda din ve eğlence ilişkisi açısından bir dönüşümün yaşanmakta olduğunu gösteren bir takım somut olgulara destekler mahiyettedir. Nitekim İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin düzenledikleri mezuniyet gecesi ile ilgili olarak yapılan bir araştırma (Kirman 2004) da, din ve eğlence arasındaki ilişkinin çatışma eksenli bir çizgiden uzlaşma yönünde bir değişim ve dönüşüm sürecine girdiğini ortaya koymaktadır.

İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin boş zaman değerlendirme ile ilgili tercihleri arasında İnternet cafeye gitme oranının düşüklüğü dikkat çekici olarak görülebilirse de Fakülte'nin bilgisayar laboratuvarının ve İnternet bağlantısının olması nedeniyle öğrencilerin ihtiyaçlarını bu yolla giderdikleri söylenebilir.

4.1.7. Arkadaş Seçiminde Dikkat Edilen Özellikler

Arkadaş seçimi, gelişim dönemlerine göre bazı farklılıklara sahiptir. Örneğin ergenlik dönemi öncesi ortak ilgiler çevresinde gelişen arkadaşlık (Yavuzer 1993:151) gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde daha karmaşık ilişkiler ağına oturur. Aynı ideale, ülküye, inanca ve hayat anlayışına sahip bireyler birbirine daha yakın ve dostluk ilişkisi içerisinde bulunurlar. Deneklerin arkadaş seçiminde hangi özelliğe daha çok önem verdiklerini öğrenmek için sorulan soruya verilen cevaplara ilişkin

basit yüzde oranlar Tablo-12’de gösterilmiştir.

Tablo-12: Deneklerin Arkadaş Seçiminde En Çok Neye Dikkat Ettiklerine Göre Dağılım

Arkadaş Seçiminde Neye Dikkat Edildiği	n	%
Çalışkan olmasına	4	4.4
Güzel/yakışıklı olmasına	-	0.0
Kafa dengi olmasına	70	76.9
Sosyo-ekonomik yapısının uygun olmasına	-	0.0
Belli bir ölçüte göre seçmem	4	4.4
Çevrede beğenilen bir kişi olmasına	-	0.0
Başka	13	14.3
Toplam	91	100

Tablo-12’de görüldüğü gibi, deneklerin arkadaş seçiminde en çok kafa dengi olup olmadığını dikkate aldıklarını göstermektedir (% 76.9). Bunu, “başka” seçeneğinde belirtilen nitelikler (%14.3), “çalışkan olma” (% 4.4) ve “belli ölçütlere göre seçmem” (% 4.4) seçenekleri izlemektedir.

4.2. Aile ile İlgili Sorun ve Beklentiler

4.2.1. Anne-Baba Öğrenim Durumu

Tablo-13’te yer alan verilere göre deneklerin anne öğrenim düzeylerinin düşük olduğu gözlenmektedir. % 33.0 gibi bir oran okuma-yazma bilmemektedir. Sadece “okur-yazar” olanların oranı % 12.1, ilkokul mezunlarının oranı ise % 47.3’tür. Ortaokul mezunu (% 3.3) ve lise mezunu oranı ise (% 4.4) çok düşüktür. Yüksek tahsilli anne ise hiç yoktur.

Tablo-13: Deneklerin Anne-Babanın Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Anne-Baba Öğrenim Durumu	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Okur-yazar değil	30	33.0	3	3.3
Okur-yazar	11	12.1	8	8.8
İlkokul mezunu	43	47.3	36	39.6
Ortaokul mezunu	3	3.3	11	12.1
Lise ve dengi okul mezunu	4	4.4	16	17.6
Fakülte veya yüksekokul mezunu	-	0.0	16	17.6
Lisansüstü (master, doktora)	-	0.0	1	1.1
Toplam	91	100	91	100

Tablo-13'te görüldüğü gibi deneklerin baba öğrenim durumuna göre dağılımları, anne öğrenim durumuna göre dağılımdan daha farklıdır. Annesi okuma yazma bilmeyen deneklerin oranı % 33.0 iken, babası okuma-yazma bilmeyen deneklerin oranı sadece % 3.3'tür. Baba öğrenim durumuna göre diğer dağılımlar ise şöyledir: Babası sadece okur-yazar olanların oranı % 8.8, ilkokul mezunu olanlar % 39.6, ortaokul ve lise mezunu olanlar % 29.7 ve fakülte ve lisansüstü eğitim görmüş olanların oranı ise % 18.7'dir.

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada da anne-baba öğrenim durumları ile ilgili benzer oranların tespit edildiği görülmektedir (Ay 2000:231).

4.2.2. Anne Mesleği

Tablo-14'te görüldüğü gibi deneklerin anne mesleğine göre dağılımlarında hemen hemen hepsinin ev hanımı olduğunu görüyoruz (% 96.7). Annesi emekli olanlar % 2.2, memur olanlar % 1.1 ve hiçbir seçeneği işaretlemeyen ise % 1.1'dir. Anne mesleği seçeneğini boş bırakan deneklerin annesi vefat etmiş olabilir. Fakat bununla ilgili bir açıklama yapmamıştır.

Tablo-14: Deneklerin Anne Mesleğine Göre Dağılımı

Anne Mesleği	n	%
Memur	1	1.1
Emekli	2	2.2
Ev hanımı	87	96.7
Boş	1	1.1
Toplam	91	100

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada da anne mesleği bakımından dağılımlar şöyledir: “ev hanımı” % 97.5, “memur” % 1.9 ve “emekli” % 0.6'dır (Ay 2000:232).

4.2.3. Baba Mesleği

Tablo-15'de görüldüğü gibi deneklerin baba mesleğine göre dağılımlarında % 26.4 ile emekli olanların birinci sırada yer aldığını görmekteyiz. Bunu; % 24.2 ile memur, % 17.6 ile

işçi, % 14.3 ile çiftçi, % 9.9 ile küçük esnaf, % 3.3 ile serbest meslek, % 1.1 ile işsiz ve % 1.1 ile cevapsız bırakanlar izlemektedir. Baba mesleklerine göre bir değerlendirme yapacak olursak; deneklerin sosyo-ekonomik bakımdan ailelerini değerlendirmeleri ile baba meslekleri arasındaki ilişki örtüşmektedir (Krsş. Tablo-16).

Tablo-15: Deneklerin Baba Mesleğine Göre Dağılımı

Baba Mesleği	n	%
Memur	22	24.2
Tüccar	2	2.2
Emekli	24	26.4
Küçük esnaf	9	9.9
İşçi	16	17.6
Çiftçi	13	14.3
Serbest meslek (Dr., Avukat, Müh. vb)	3	3.3
İşsiz	1	1.1
Cevapsız	1	1.1
Toplam	91	100

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada baba mesleğine göre dağılım şöyle tespit edilmiştir: “emekli” % 24.2, “memur” % 23.5, “çiftçi” % 16.3, “serbest meslek” % 15.0, “işçi” % 12.4 ve “esnaf” % 8.5 (Ay 2000:232). Baba mesleğine göre bizim araştırmamızla bu araştırma arasındaki farklı oranlar “serbest meslek” grubunda kendini göstermektedir.

4.2.4. Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumu

Tablo-16’da görüldüğü gibi deneklerin ailelerini sosyo-ekonomik bakımdan değerlendirmeleri sonucu kendilerini sosyo-ekonomik bakımdan daha çok “orta” gelir düzeyinde algıladıklarını görmekteyiz (% 69.2). Bunu % 19.8 ile “ortanın altı”, % 5.5 ile “ortanın üstü”, % 4.4 ile “alt” ve % 1.1 ile “üst” algılaması izlemektedir. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin ailelerinin genelde alt ve orta kategoride toplandıkları görülürken, sosyo-ekonomik düzeylerini ortalamanın üstünde görenlerin oranı % 6.6 olmaktadır.

Tablo-16: Deneklerin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı

Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu	n	%
Alt	4	4.4
Ortanın altı	18	19.8
Orta	63	69.2
Ortanın üstü	5	5.5
Üst	1	1.1
Toplam	91	100

Aslına bakılırsa bu tablodaki sonuçların kısmen yanıltıcı olduğu söylenebilir. Zira öğrencilerin çoğunun ailesinin sosyo-ekonomik yönden daha düşük düzeyde olmalarına rağmen öğrencilerin ailelerinin durumlarıyla ilgili olarak 'orta' seçeneğini tercih etmeleri, oldukça tutumlu ve kanaatkâr bir yapıya sahip olmalarıyla açıklanabilir.

4.2.5. Bir Sorunla Karşılaşınca Başvurulan Yer

Tablo-17: Deneklerin Bir Sorunla Karşılaştıklarında Kime Başvurdukları İle İlgili Dağılım

Sorunla Karşılaşınca Başvurulan Yer	n	%
Anneme	24	26.4
Babama	17	18.7
Arkadaşlarıma	30	33.0
Kardeşlerime	7	7.7
Fakülte öğretim elemanlarına	1	1.1
Sevgilime	2	2.2
Psikologa	-	0.0
Yakın akrabalarımından birine	4	4.4
Başka	6	6.6
Toplam	91	100

Tablo-17'de deneklerin bir sorunları karşılaştıklarında daha çok kime başvurdukları ile ilgili verileri görmekteyiz. Bu verilere göre deneklerin % 33.0'ü bir sorunla karşılaşınca öncelikle arkadaşlarına başvurduklarını belirtmişlerdir. Bunu % 26.4 ile annesine başvuranlar, % 18.7 ile babasına başvuranlar, % 7.7 ile kardeşlerine başvuranlar, % 6.6 ile "başka" seçeneğinde belirttikleri yerlere başvuranlar, % 4.4 ile yakın akrabalarından birine başvuranlar, % 2.2 ile sevgilisine başvuranlar ve % 1.1 ile fakülte öğretim elemanlarına başvuranlar oluş-

turmaktadır. Seçenekler arasında yer almasına rağmen psikologa başvurduğunu belirten denek çıkmamıştır. Bu da henüz sorunlarla başa çıkmada çeşitli faktörlerin etkisine bağlı olarak psikologa gitme eğiliminin oluşmadığını göstermektedir.

Aslında psikologa gitme şeklinde bir eğilimin toplum olarak çok fazla kabul görmediği gerçeği göz önüne alındığında öğrencilerin tutumunda gariptenecek bir durumun olmadığı söylenebilir. Ayrıca, öğrencilerin ekonomik bağımsızlığını henüz kazanamamış bir kesim olmasının da bu durumda etkili olduğu düşünülebilir. Bunlara bir de dinî bir çevrede birey olmanın güçlükleri eklendiğinde işin zorluğu daha da kolay anlaşılabilir. Türkiye’de Din Psikolojisi alanında öncülerden biri olan Armaner de Din Psikolojisi kitabının “Dinsel Çevre ve Kültürün Önemi” başlıklı bölümünde bu konuda geniş açıklamalarda bulunmuştur (bkz. Armaner 1980:74-9).

Tablo 17’de de görüldüğü gibi, anneler çocuklarıyla yakın ilişki kurabilirken babaların çocuklarına mesafeli davrandığı anlaşılmaktadır. Çocuklar, bir sorunları olduğunda öncelikle (%26.4 oranında) annelerine başvururken, “babama danışırım” diyenlerin oranı %18.7 düzeyindedir.

1997 yılında İstanbul, Ankara ve Konya illerinde yapılan ve “Mesleklere Göre Aile Araştırması: İşçi Ailesi” adını taşıyan bir araştırmada (Bilgin vd. 1998) da, annelerin babalara göre çocuklarına daha yakın olduğu şeklinde benzer sonuçlar elde edilmiştir. Farklı araştırmaların ortaya koyduğu benzer sonuçlar, annenin toplumdaki konumunu ve fonksiyonunu gösteren en açık kanıttır.

4.2.6. Ailenin En Çok Müdahale Ettiği Konular

Aile çocuğun gelişimini ve sosyalleşmesini etkileyen en önemli faktördür; ancak tek faktör değildir. Çocuk yetiştirme yönteminin başarısı gencin bireysel özelliklerine ve ailenin içinde bulunduğu toplumun değerler sistemine ve beklentilerine bağlıdır.

Bilindiği gibi, genç ile ailesi arasındaki en önemli çatışma alanlarından biri, “karşı cinsle arkadaşlık”tır. Aileler gençin zedeleneyeceğini endişesiyle hareket ederken gençler de yaşlarının şartlarını yerine getiremediği hissine kapılırlar (Özbay, Öztürk, t.y.:12). Zira gençler güven ihtiyaçlarını giderilmesi kadar kimlik ve kişilik sahibi olmalarını da önemserler. Genç özerkliğini davranışsal, duygusal ve değerler açısından elde eder.

Araştırmaya katılan deneklerin aileleri ile ilişkileri çerçevesinde ailelerin kendilerine en çok müdahale ettiği konuların dağılımı Tablo-18’de gösterilmiştir.

Tablo-18: Deneklerin Ailelerinin Kendilerine En Çok Müdahale Ettiği Üç Konuya Göre Dağılımı

Ailenin En Çok Müdahale Ettiği Üç Konu	1	%	2	%	3	%	Toplam tercih S	Toplam tercih %
Arkadaş seçimi	17	18.8	7	7.7	11	12.1	35	12.83
Meslek seçimi	9	9.9	11	12.1	8	8.8	28	10.26
Kılık-kıyafet	5	5.5	8	8.8	7	7.7	20	7.33
Para harcama	6	6.6	7	7.7	12	13.2	25	9.15
Cinsel konular	1	1.1	2	2.2	1	1.1	4	1.46
Düzen-disiplin	17	18.8	18	19.7	10	11.0	45	16.48
Boş zaman değerlendirme	13	14.2	14	15.4	14	15.4	41	15.02
Hiçbiri	16	17.6	1	1.1	2	2.2	19	6.96
Başka	7	7.7	1	1.1	2	2.2	10	3.66
Boş	-	0.0	22	24.2	24	26.3	46	16.85
Toplam	91	100	91	100	91	100	273	100

Tablo-18’de görüldüğü gibi deneklerin ailelerinin kendilerine hangi konularda müdahale ettikleri ile ilgili en önemli üç faktörle ilgili veriler yer almaktadır. En çok müdahale edilen konu sıralamasında “arkadaş seçimi” (% 18.8) ve “düzen-disiplin” (% 18.8) faktörleri yer almaktadır. Bunları % 17.6 ile “hiçbiri”, % 14.2 ile “boş zamanları değerlendirme”, % 9.9 ile “meslek seçimi”, % 7.7 ile “başka”, % 6.6 ile “para harcama”, % 5.5 ile “kılık-kıyafet”, % 1.1 ile “cinsel konular” faktörleri takip etmektedir.

Deneklerin ailelerinin kendilerine müdahale ettikleri alan itibarıyla ikincil buldukları faktör sıralama oranları ise

şöyledir: % 24.2 “cevapsız”, % 19.7 “düzen-disiplin”, % 15.4 “boş zamanları değerlendirme”, % 12.1 “meslek seçimi”, % 8.8 “kılık-kıyafet”, % 7.7 “arkadaş seçimi”, % 7.7 “para harcama”, % 2.2 “cinsel konular”, % 1.1 “hiçbiri” ve % 1.1 “başka”.

Deneklerin ailelerinin kendilerine müdahale ettikleri alan itibari ile üçüncül buldukları faktör sıralama oranları da şöyledir: % 26.3 “cevapsız”, % 15.4 “boş zaman değerlendirme”, % 13.2 “para harcama”, % 12.1 “arkadaş seçimi”, % 11.0 “düzen-disiplin”, % 8.8 “meslek seçimi”, % 7.7 “kılık-kıyafet”, % 2.2 “hiçbiri”, % 2.2 “başka” ve % 1.1 “cinsel sorunlar”.

Deneklerin ailelerinin kendilerine müdahale ettiğini düşündükleri alanların 1, 2, 3. faktör olarak algılanmalarının toplamdaki genel dağılım oranları ise şöyledir: % 16.85 “boş”, % 16.48 “düzen-disiplin”, % 15.02 “boş zamanları değerlendirme”, % 12.83 “arkadaş seçimi”, % 10.26 “meslek seçimi”, % 9.15 “para harcama”, % 7.33 “kılık-kıyafet”, % 6.96 “hiçbiri”, % 3.66 “başka” ve % 1.46 “cinsel konular”.

Verilen cevaplarda toplamlara bakıldığında düzen disiplin ve boş zaman değerlendirme seçeneklerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu durum, üniversiteye girmenin uzun ve disiplinli bir çalışma sürecine ihtiyaç duymasıyla açıklanabilir. Özellikle son yıllarda İlahiyat Fakültesi kontenjanlarında görülen azalma puan barajının yükselmesinde etkili olmuştur. Bu durumun farkında olan anne babalar da çocuklarının geleceği konusunda bazen gençlerin özgürlüğünü kısıtlayacak ölçüde aşırıya kaçsa da son derece titiz bir tutum sergilemektedirler.

4.3. Gelecekle İlgili Sorun ve Beklentiler

4.3.1. Gelecekle İlgili Beklenti ve Korkular

Tablo-19’da görüldüğü gibi deneklerin gelecekle ilgili en çok korktukları durumlarla ilgili en önemli üç faktörle ilgili veriler yer almaktadır. Buna göre birinci derecede en çok korkulan durum “iş bulamamak”tır (% 41.7). Bunu % 16.5’le “başka” seçeneğinde belirtilen faktörler takip etmektedir. Daha

sonra sırasıyla “fakülteyi bitirememek” % 15.4, “ailemin gelecek hakkındaki kararlarımı etkilemesi” % 12.1, “kendime iyi bir eş seçmemek” % 9.9, “evlenmek” % 3.3 ve “karşı cinsten arkadaş edinmemek” % 1.1 takip etmektedir.

Tablo-19: Deneklerin En Çok Korktukları Üç Konuya Göre Dağılımı

En Çok Korkulan Durum	1	%	2	%	3	%	Top Terc. S	Top Tercih %
Fakülteyi bitirememek	14	15.4	12	13.2	6	6.6	32	11.72
Ailemin gelecek hakkındaki kararlarımı etkilemesi	11	12.1	12	13.2	17	18.7	40	14.66
İş bulamamak	38	41.7	23	25.3	13	14.3	74	27.09
Karşı cinsten arkadaş edinmemek	1	1.1	1	1.1	-	0.0	2	0.72
İyi bir eş seçmemek	9	9.9	24	26.3	18	19.7	51	18.69
Evlenmek	3	3.3	3	3.3	3	3.3	9	3.31
Evlenememek	-	0.0	-	0.0	2	2.2	2	0.72
Başka	15	16.5	4	4.4	2	2.2	21	7.71
Boş	-	0.0	12	13.2	30	33.0	42	15.38
TOPLAM	91	100	91	100	91	100	273	100.0

Deneklerin gelecekle ilgili korkuları itibari ile ikincil buldukları faktör sıralama oranları ise şöyledir: % 26.3 “kendime iyi bir eş seçmemek”, % 25.3 “iş bulamamak”, % 13.2 “fakülteyi bitirememek”, % 13.2 “ailemin gelecekle ilgili kararlarımı etkilemesi”, % 13.2 “boş”, % 4.4 “başka” seçeneğinde açıklanan durumlar, % 3.3 “evlenmek” ve % 1.1 “karşı cinsten arkadaş edinmemek”.

Deneklerin gelecekle ilgili korkuları itibari ile üçüncül buldukları faktör sıralama oranları da şöyledir: % 33 “boş”, % 19.7 “kendime iyi bir eş seçmemek”, % 18.7 “ailemin gelecekle ilgili kararlarımı etkilemesi”, % 14.3 “iş bulamamak”, % 6.6 “fakülteyi bitirememek”, % 3.3 “evlenmek”, % “evlenememek” ve % 2.2 “başka” seçeneğinde belirtilen durumlar.

Deneklerin gelecekle ilgili korku faktörlerinin 1, 2, 3. faktör olarak algılamalarının toplamdaki tercih oranlarını belirtecek olursak şöyledir: % 27.09 “iş bulamamak”, % 18.69 “kendime iyi bir eş seçememek”, % 15.38 “boş”, % 14.66 “ailemin gelecekle ilgili kararlarımı etkilemesi”, % 11.72 “fakülteyi bitirememek”, % 7.71 “başka”, % 3.31 “evlenmek”, % 0.72 “evlenememek” ve % 0.72 “karşı cinsten arkadaş edinememek”.

4.3.2. Yaşama Sevinci

Tablo-20’de deneklerin geleceğe bakışları yer almaktadır. Buna göre deneklerin % 59.3’ü gelecekle ilgili “ümitli”, % 22.0’si “ümitsiz”, % 6.6’sı “çok ümitli”, % 6.6’sı “çok ümitsiz” ve % 5.5’i bu konuda “ilgisiz”dir. Gelecekte ümitsiz ve çok ümitsiz olanların oranının (% 28.6) yüksekliği dikkat çekicidir.

Tablo-20: Deneklerin Gelecekle İlgili Ümit Durumlarına Göre Dağılım

Gelecekle İlgili Ümit Durumu	n	%
Çok ümitliyim	6	6.6
Ümitliyim	54	59.3
İlgisizim	5	5.5
Ümitsizim	20	22.0
Çok ümitsizim	6	6.6
Toplam	91	100

İlahiyat Fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada (Şahin 2002) umutsuzluk düzeyi araştırılmış; umutsuzluk düzeyi bakımından “yeni program” öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin “eski program” öğrencilerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca diğer fakülte öğrencileri ile İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerine de bakılmış ve Eğitim Fakültesi öğrencileri ile Fen-Edebiyat Fakültesi arasında yer aldığı belirlenmiştir (Şahin 2002:155).

4.3.3. Hayatta Başarılı Olma Algısı

Tablo-21’e baktığımızda, deneklerin “hayatta başarılı olmanın şartı” algılamalarına göre % 45.1 ile iyi eğitim görmenin en önemli faktör olarak algılandığını görmekteyiz. Bunu, % 16.5 ile çalışkan olmak, % 11.0 ile ahlaklı olmak, % 8.8 ile

“başka”, % 7.7 ile işini bilen kurnaz biri olmak, % 5.5 ile iyi bir aileden gelmek, % 3.3 ile şanslı olmak, % 1.1 ile zengin olmak ve % 1.1 ile dindar olmak faktörleri izlemektedir. Bu verilere göre iyi eğitim görmek ve çalışkan olmak faktörlerinin çok önemli görüldükleri anlaşılmaktadır (% 61.6).

Tablo-21: Deneklerin Hayatta Başarılı Olmanın Şartının Ne Olduğunu Algılamalarına Göre Dağılımı

Başarılı Olmanın Şartı	n	%
Çok çalışkan olmak	15	16.5
İyi eğitim görmek	41	45.1
Zengin olmak	1	1.1
İyi bir aileden gelmek	5	5.5
Dindar olmak	1	1.1
Ahlaklı olmak	10	11.0
Şanslı olmak	3	3.3
Şöhretli ve ünlü olmak	-	0
Karşı cinsten olmak	-	0
İşini bilen, kurnaz biri olmak	7	7.7
Başka	8	8.8
Toplam	91	100

Tablo-21’den de anlaşıldığına göre İlahiyat Fakültesi öğrencileri, hayatta başarılı olmada etkili olan faktörler arasında “iyi eğitim almış olma” ile “çalışkan olma” gibi seküler nitelikli olanları tercih etme şeklinde bir eğilim sergilemişlerdir.

4.3.4. Eğitimle Neyin Amaçlandığı

Tablo-22: Deneklerin Fakültede Okumakla Neyi Amaçladıklarına Göre Dağılım

Fakültede Okumakla Neyin Amaçlandığı	n	%
Ailemin isteğini yerine getirmeyi	10	11.0
Hayatta daha başarılı olmayı	32	35.2
Meslek edinmeyi	29	31.9
Yapacak başka bir işim olmadığı için oyalanmayı	4	4.4
Hiç düşünmedim	3	3.3
Başka	13	14.3
Toplam	91	100

Tablo-22’de görüldüğü gibi, deneklerin İlahiyat Fakültesinde okumakla neyi amaçladıklarına göre dağılımlarına baktığımızda; % 35.2’sinin amacının hayatta başarılı olmak olduğunu görmekteyiz. Bunu % 31.9 ile meslek edinme amacının, % 14.3’nün “başka” seçeneğinde belirtilen amaçların, % 11.0

ile ailenin isteğinin yerine getirilmesi amacının bulunduğunu görmekteyiz. Bunları, % 4.4 ile yapacak başka bir iş bulamadığı için zorunlu olarak bu fakültede okuduğunu belirtenlerin oluşturduğunu görmekteyiz. Deneklerin % 3.3' ise bu konuyu hiç düşünmedikleri anlaşılmaktadır.

İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin amaçlarının ifade edildiği Tablo-21'de de yine "çalışkan olma" gibi seküler bir tercih ilk sırada yer almıştır.

4.3.5. Türk Gençliğinin Temel Sorunları

Tablo-23: Deneklerin Türk Gençliğinin En Önemli Üç Sorununun Ne Olduğu İle İlgili Düşüncelerine Göre Dağılımı

Türk Gençliğinin En Önemli Üç Sorunu	1	%	2	%	3	%	Toplam terc. S	Toplam terc. %
Meslek edinmede güçlükler	25	27.5	27	29.6	16	17.5	68	24.9
İşsizlik	32	35.1	17	18.7	9	9.9	58	21.2
Karşı cinsten arkadaş edinememe	-	0.0	-	0.0	3	3.3	3	1.1
Cinsel sorunlar	2	2.2	2	2.2	8	8.8	12	4.4
Ana-baba, aile baskısı	7	7.7	13	14.3	10	11.0	30	11.0
Spor etkinliklerinden yeterince yararlanamama	-	0.0	-	0.0	1	1.1	1	0.4
Toplumsal sorunlar	10	11.0	13	14.3	19	20.9	42	15.4
Dinlenme ve eğlenme olanaklarının azlığı	-	0.0	-	0.0	3	3.3	3	1.1
Psikolojik sorunlar	7	7.7	13	14.3	19	20.9	39	14.0
Başka	5	5.5	1	1.1	1	1.1	7	2.5
Boş	3	3.3	5	5.5	3	3.3	11	4.0
Toplam	91	100	91	100	91	100	273	100.0

Tablo-23'te deneklerin Türk gençliğinin temel sorunlarının neler olduğu ile ilgili değerlendirmelerinde 1, 2 ve 3. faktör algılamaları yer almaktadır. Bu verilere göre birincil faktör algılamaya ait oranlar şöyledir: % 35.1 "işsizlik", % 27.5 "meslek edinmedeki güçlükler", % 11.0 "toplumsal sorunlar", % 7.7 "ana-baba, aile baskısı", % 7.7 "psikolojik sorunlar", % 5.5 "başka", % 3.3 "boş" ve % 2.2 "cinsel sorunlar".

İkincil faktör algılama oranları ise, % 29.6 "meslek seçimindeki güçlükler", % 18.7 "işsizlik", % 14.3 "ana-baba, aile

baskısı”, % 14.3 “toplumsal sorunlar”, % 14.3 “psikolojik sorunlar”, % 5.5 “boş”, % 2.2 “cinsel sorunlar” ve % 1.1 “başka” şeklindedir.

Üçüncül faktör algılama oranları da şöyledir: % 20.9 “toplumsal sorunlar”, % 20.9 “psikolojik sorunlar”, % 17.5 “meslek edinmedeki güçlükler”, % 9.9 “işsizlik”, % 8.8 “cinsel sorunlar”, % 3.3 “karşı cinsten arkadaş edinememe”, % 3.3 “dinlenme ve eğlenme olanaklarının azlığı”, % 3.3 “boş”, % 1.1 “spor etkinliklerinden yeterince yararlanamama” ve % 1.1 “başka” seçeneğinde belirtilen durumlar.

Deneklerin Türk gençliğinin sorunlarının neler olduğunu 1, 2, 3. faktör olarak algılamalarının toplamdaki tercih oranları ise, % 24.9 “meslek edinmedeki güçlükler”, % 21.2 “işsizlik”, % 14.1 “psikolojik sorunlar”, % 11.0 “ana-baba, aile baskısı”, % 4.4 “cinsel sorunlar”, % 4.0 “boş”, % 2.7 “başka”, % 1.1 “karşı cinsten arkadaş edinememe”, % 1.1 “dinlenme ve eğlenme olanaklarının azlığı” ve % 0.4 “spor etkinliklerinden yeterince yararlanamama” şeklindedir.

5. Sonuç ve Öneriler

İlahiyat Fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bu araştırmada öğrencilerin bir takım sorunları olduğu ve bu sorunların önemli bir kısmının gelecekle ilgili kaygılardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin, içinde buldukları sorunların önemli bir kısmının konjonktürel olduğu düşüncesi içinde olmaları, yaşadıkları sorunları aşma konusundaki isteklerini kaybetmedikleri şeklinde değerlendirilebilir. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin kendilerini çok yönlü yetiştirmeleri gerektiği bilincinde oldukları, ancak içinde buldukları çevrenin sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri dikkate alındığında bu hedefe ulaşmalarının oldukça zor olduğu söylenebilir. Zira Tablo 13, 14, 15 ve 16’da da açıkça görüldüğü gibi anne babalarının gerek sosyo-ekonomik ve gerekse öğrenim düzeyleri öğrencilerin hedeflerini

gerçekleştirmede önemli bir engel oluşturmaktadır. Ekonomik yetersizlik gelecek kaygılarının daha da artmasını tetikler niteliktedir.

Ekonomik yetersizlik faktörünün özellikle barınma sorunu ile kredi ve burs temininde kendini daha açık bir şekilde gösterdiği söylenebilir. Zira yaklaşık olarak on binin üzerinde üniversite öğrencisinin bulunduğu bir şehirde Kredi Yurtlar Kurumu'na ait yurdun kapasitesinin ihtiyaca cevap vermede yetersiz kalması üniversite öğrencilerinin büyük bir barınma sorunu ile karşı karşıya olduğunun en açık göstergesi durumundadır. Bu bağlamda üniversite öğrencilerinin karşısına dinî veya siyasî bir takım organizasyonların yönetim ve denetimindeki yurt, pansiyon, ev gibi alternatif barınma mekânları çıkmaktadır. Öte yandan Tablo 16'daki veriler göz önüne alındığında sosyo-ekonomik açıdan birçok sıkıntı içerisinde olan öğrenciler için bu gibi mekânların iyi birer alternatif olduğu açıktır. Şu halde öğrencilerin barınma sorununun çözülmesine öncelik verilmesi gerekmektedir.

Yapılan araştırmada dikkat çekici sonuçlardan birisi de, deneklerin bir sorunla karşılaştıkları zaman veya bir konuda görüş alış-verişinde bulunacaklarında 'arkadaş çevresi' seçeneğinin büyük bir oranla (%33.0) ilk sırada belirtilmesi anlamıdır. Çünkü, daha önce yapılan diğer araştırmalarda anne ve baba seçeneklerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Anlaşılan toplumsal değişim hızlı bir biçimde devam ediyor ve geleneksel algılamalarda değişimler sürüyor. Bu bağlamda, annelerin veya babaların sosyal, ekonomik ve kültürel yönden çocuklarının sorunlarının çözümünde veya beklentilerinin karşılanmasında açık bir yetersizlik içinde oldukları izlenimi oluşturmaktadır. Öğrencilerin de bu eksikliği arkadaş grubuyla gidermeye çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Araştırmada elde edilen diğer önemli bir sonuçta, 'psikolojik' sorunların arttığı izlenimi vermektedir. Ancak, böyle bir

sorunla karşılaşıldığı zaman, çözüm arayışlarında belirsizlikler olduğu ve bu belirsizliklerin aşılamadığı görülmektedir. Bu tür sorunları aşma çabasında “psikologa başvurma eğilimi” çok zayıf kalmaktadır. Bunun da nedeninin -yanlış ama yaygın bir kanaat olan- ‘deli damgası’ yememek düşüncesi olduğu söylenebilir.

Kendine özgü kültürü olan bir toplumsal kesim olarak tanımlanan üniversite gençliği, formal eğitim ve öğretim sürecinin son evresinde olmaları itibarıyla araştırmacı ve sorgulayıcı, fakat oldukça hassas ve kırılabilir bir yapıya sahip oldukları için haksızlıklara karşı son derece duyarlı bir niteliğe sahiptir. Bu açıdan bakıldığında onların sağlıklı ve kaliteli bir eğitimle yetiştirilmesi toplumların geleceği açısından oldukça büyük bir önem arz etmektedir. Zira, üniversite gençliğinin toplumun en duyarlı ve en dinamik kesimi olmaları itibarıyla içinde buldukları toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik şartlarından ve sorunlarından ziyadesiyle etkilendiği bilinmektedir. Dolayısıyla gençlerin eğitim ve öğretimi için yeterli imkan ve kaynağın sağlanamaması ve ayrıca üniversite eğitimi sonrasında istihdam alanlarının yaratılamamasının toplumsal planda ciddi bir takım sorunların ortaya çıkması için uygun bir zemin oluşturduğu bilinmektedir. Bu bağlamda özellikle İlahiyat Fakültesi öğrencileri söz konusu olduğunda, yaşanan yoksunluk duygusunun dinî duygu ve düşüncelerle beslenmesinin çok daha büyük tepkiselliklerin ortaya çıkma ihtimalini güçlendireceği söylenebilir. Bu durumda üniversite gençliği, özellikle İlahiyat Fakültesi öğrencileri üzerinde etkili olma niyet ve planları içinde olan radikal dinî akımların propaganda ve faaliyetlerine karşı uzun vadeli eğitim politikalarının oluşturulması ve titizlikle uygulanmasına büyük önem verilmelidir.

Kaynakça

Armaner, Neda (1980), Din Psikolojisine Giriş, Ankara, Ayyıldız Matbaası

- Akşit Bahattin (1993), "Türkiye'de İslami Eğitim", Richard Tapper (ed.), Çağdaş Türkiye'de İslam, İstanbul, Sarmal Yay., s.99-127
- Akyüz, Niyazi (2001), İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Din Anlayışı: Ankara, Marmara ve Atatürk Üniversitesi Örneği, (basılmamış), Ankara
- Apaydın, Halil ve M. Ali Kirman (2005), "K.S.Ü. İlahiyat Fakültesi Öğrencileri Üzerine Psiko-Sosyal Bir Araştırma", I. Kahramanmaraş Sempozyumu, İstanbul, Maraş Der ve Kahramanmaraş Belediyesi Yay., C.1, s.251-258
- Arslantürk, Zeki ve Tayfun Amman (2000), Sosyoloji, İstanbul, Kaknüs Yay.
- Ay, Mehmet Emin (2000), 1999-2000 Öğretim Yılında Fakültemize Gelen Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma", U.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 9, 2000, s.227-245
- Bilgin, Vedat, Mehmet Özden, Aydın Başbuğ, Fetullah Akın, İhsan Keleş, Berna Seyfeli (1997), Mesleklere Göre Aile Araştırması: İşçi Ailesi, Ankara, Aile Araştırma Kurumu Yay.
- Bilgin, Vejdi (1998), "Türk Toplumunda Aile Kurumunu Benimseme ve Sahiplenme Düzeyleri", O.M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 10, 1998, s.387-413
- Bilgin, Vejdi (2000), "Türk Toplumunun Evlilik Konusunda Bilgilenme Ve Bilinçlenme Düzeyleri", U.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 9, 2000, s.565-588
- Çifçi, Aişe (2003), Üniversite Gençliğini Dinî Gruplara Yönelten Faktörler, Kahramanmaraş, yayınlanmamış lisans tezi
- Doğan, İsmail, (1991), "Gençlik ve Gençlik Sorunları", Türk Aile Ansiklopedisi, C.II, Ankara, TC Başbakanlık Aile Araştırma Yay.
- Esmer, Yılmaz (1993), "Algılama ve Anlatımda Eşler Arası

Farklılıklar”, Kadın ve Cinsellik, (haz. Necla Arat), İstanbul, Say Yay.

Kır, İbrahim (2000), Yükseköğretim Gençliğinin Sosyo-Ekonomik Sorunları: KSÜ Örneği, (yayınlanmamış), Kahramanmaraş, 2000

Kirman, M. Ali (2005), “Din ve Eğlence Kültürü”, K.S.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.3, Sayı 6, Temmuz-Aralık 2005, s.17-42

Koçer, H. Ali (1991), Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi, İstanbul, MEB Yay.

Koştaş, Münir (1995), Üniversite Öğrencilerinde Dine Bakış, Ankara, TDV Yay.

MEB (2002), Milli Eğitim Sayısal Veriler 2001-2002, Ankara, MEB APK Kurul Başkanlığı Yay.

Lewis, Bernard (1998), Modern Türkiye’nin Doğuşu, çev. M. Kıratlı, 6.baskı, Ankara Türk Tarih Kurumu Yay.

Özbay, Haluk ve Emine Öztürk (t.y.), Gençlik, İstanbul, İletişim Yay.

Özgüvenç, Ethem (1995), “Üniversite Öğrencilerinin Evlilik ve Eş Seçmeye İlişkin Tercihleri”, Aile Kurultayı-Değişim Sürecinde Toplumsal Katılım ve Demokratik Değerler (16-18 Kasım 1994), Ankara

Rosovsky, Henry (2000), Üniversite, çev. S.Ersoy, 13. baskı, Ankara, TÜBİTAK Yay.

Şahin, Adem (2002), “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Umut-suzluk Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma”, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 13, Yıl 2002, s.147-153

Usta, Mustafa (2001), Türkiye’de Yüksek Din Eğitiminin Kurumlaşma ve Ekolleşme Sorunları, İstanbul, MÜ İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay.

Yavuzer, Haluk (1993), Çocuk Psikolojisi, 9.baskı, İstanbul, Remzi Kitabevi